

Nr 6.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i strafflagen.

Genom en den 17 januari 1947 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 20, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga nedan intagna vid propositionen fogade förslag till lag om ändring i strafflagen.

I fråga om de skäl, som anförts till stöd för Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

I processlagberedningens den 29 november 1938 avgivna betänkande med förslag till ny rättegångsbalk framhölls, att i samband med processreformen borde införas vissa nya straffbestämmelser. Sålunda borde straff stadgas för part som vid förhör under sanningsförsäkran avgåve osann utsaga, för den som obehörigen gåve sig ut för advokat och för den som överträdde föreskrift vilken offentlig myndighet med stöd av 27 kap. 15 § nya RB meddelat för säkerställande av utredning om brott. Bestämmelser i enlighet med det sålunda anförda upptogs sedermera i straffrättskommitténs den 30 november 1944 avgivna betänkande med förslag till lagstiftning om brott mot staten och allmänheten. Ett på grundval av detta betänkande upprättat förslag till lag om ändring i strafflagen har den 10 maj 1946 remitterats till lagrådet. Detta ändringsförslag är emellertid icke avsett att genomföras förrän ett år efter det nya RB trätt i kraft. Med hänsyn härtill måste provisoriska bestämmelser meddelas på förevarande punkter. Förslag till sådana bestämmelser har utarbetats inom justitiedepartementet och efter remiss till lagrådet framlagts i förevarande proposition.

10 kap. 21 §.

Behovet av ett nytt straffstadgande för överträdelse av offentlig myndighets föreskrift hänför sig, såsom redan nämnts, till de fall som avses i 27 kap. 15 § nya RB. Enligt detta lagrum äger myndighet, som är berättigad att verkställa beslag, att för säkerställande av utredning om brott tillstänga byggnad eller rum, förbjuda tillträde till visst område, meddela förbud mot flyttande av visst föremål eller vidtaga annan dylik åtgärd. I motiven till lagrummet har förutsatts, att straff skall inträda för den som bereder sig tillträde till sålunda tillstängd lokal eller eljest överträder meddelat förbud.

I straffrättskommitténs förslag upptogs under 10 kap. 12 § ett allmänt stadgande om straff för »ingrepp i myndighets verksamhet». En motsvaran-

de bestämmelse återfinnes i det till lagrådet remitterade departementsförslaget. I detta stadgas sålunda straff av böter eller fängelse för den som bryter mot förbud att sälja eller skingra gods eller att utgiva annans gods, rubbar gods som blivit satt i kvarstad, utmätt eller beslagtaget, skadar eller borttager myndighets anslag eller insegel eller eljest öppnar vad myndighet tillslutit eller ock överträder annat dylikt myndighets förbud. Härmed avses bland annat sådana fall som nu äro i fråga.

Vid remissen till lagrådet uttalade *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, att de provisoriska bestämmelser som erfordrades i denna del syntes lämpligen böra meddelas i form av ett tillägg till 10 kap. 21 § strafflagen. Vad straffskalan beträffade ansåge departementschefen övervägande skäl tala för att under provisorietiden tillämpa samma latituder som enligt sistnämnda lagrum för närvarande gällde i vissa liknande fall. Straffet borde således tills vidare sättas till böter eller fängelse i högst sex månader. Brottbeskrivningen syntes lämpligen böra utformas i nära anslutning till 27 kap. 15 § nya RB.

Lagrådet har lämnat förslaget i denna del utan erinran.

10 kap. 24 §.

Processlagberedningens önskemål om införande av straff för obehörigt användande av advokattiteln föranledde straffrättskommittén att under 10 kap. 14 § i sitt förslag upptaga ett stadgande i detta ämne. I första stycket av paragrafen föreslog kommittén, att den som obehörigen gäve sig ut för att inneha befattning, vars innehavare vore underkastad ämbetsansvar, under vissa förutsättningar skulle dömas till böter eller fängelse. Samma straff skulle enligt andra stycket drabba den som obehörigen gäve sig ut för advokat.

I några av de över straffrättskommitténs förslag avgivna remissyttrandena ifrågasattes lämpligheten av straff för obehörigt begagnande av advokattiteln. I anledning av vad sålunda erinrats anförde *föredragande departementschefen* i propositionen följande.

»Gentemot vad sålunda anförts vill jag erinra, att statsmakterna redan tagit ställning till frågan om ensamrätt till advokattiteln. Denna titel skall enligt 8 kap. 1 § nya RB vara förbehållen dem som äro ledamöter av det i nämnda balk omförmälda allmänna advokatsamfundet. En förutsättning för att bestämmelsen därom skall bli effektiv torde vara att straffskydd införes. Straffrättskommitténs förslag på denna punkt har också vid överarbetningen inom departementet lämnats utan annan saklig ändring än att fängelse uteslutits ur straffskalan. Enligt det till lagrådet remitterade förslaget skall sålunda den som obehörigen giver sig ut för advokat straffas med böter. Jag förordar, att tillsvidare motsvarande bestämmelse upptages i 10 kap. 24 § strafflagen. Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 oktober 1946 anfört, att bötesstraff enligt styrelsens mening stundom kunde visa sig otillräckligt, t. ex. om någon som flera gånger böt-fällts det oaktat fortsatte att giva sig ut för advokat. Även om straffet regel-

mässigt syntes böra utgöras av böter, vore det därför önskvärt att straffskalan bestämdes till böter eller fängelse. Vad sålunda förekommit har emellertid icke synt sig innefatta tillräcklig anledning till ändrat ståndpunkts-tagande i denna fråga.»

Lagrådet har icke framställt någon anmärkning mot förslaget på denna punkt.

13 kap. 6 och 7 §§.

Beträffande frågan om ansvar för osann utsaga vid partsförhör under sanningsförsäkran anförde processlagberedningen, att för lämnande av medvetet oriktig uppgift borde stadgas straff, lägre än straffet för mened men för vinnande av straffhotets syfte icke med lägre minimum än fängelse.

Straffskalan för mened, vars minimum tidigare var två års straffarbete, mildrades år 1937 till straffarbete från och med ett till och med sex år med möjlighet att vid synnerligen mildrande omständigheter gå ned till sex månader. Straffrättskommittén föreslog, i 13 kap. 1 §, att den som under laga ed eller försäkran som avgåves i eds ställe lämnade osann uppgift eller förtege sanningen, skulle för mened dömas till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år eller, om meneden vore att anse såsom grov, till straffarbete från och med två till och med åtta år. I 3 § samma kapitel föreslog kommittén, att part i rättegång som vid förhör under sanningsförsäkran lämnade osann uppgift eller förtege sanningen, skulle för osann partsutsaga dömas till straffarbete i högst två år eller fängelse. Vid sidan av dessa bestämmelser upptog kommittéförslaget i 4 § ett stadgande om straffnedsättning och i ringa fall strafffrihet, då någon under ed eller sanningsförsäkran avgivit osann utsaga eller förtigit sanningen om sådant varom han ägt vägra att yttra sig eller om något som varit av liten eller ingen betydelse för saken. Förslaget innehöll vidare i 13 § samma kapitel en allmän bestämmelse om straffnedsättning och i vissa fall strafffrihet, där någon, som ådragit sig ansvar enligt kapitlet, innan avsevärd olägenhet uppkommit, frivilligt rättat felet eller eljest avvärjt fara för vidare olägenhet.

I det på grundval av straffrättskommitténs förslag upprättade, till lagrådet remitterade förslaget ha bestämmelserna om mened och osann partsutsaga i åtskilliga avseenden omarbetats. I 13 kap. 1 § har menedsbrottet beskrivits så, att någon under laga ed eller försäkran som avgives i eds ställe lämnar osann uppgift eller förtiger något, varom han är pliktig yttra sig. Straffet angives för normalfallen till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år och för grövre fall till straffarbete från och med två till och med åtta år. Därjämte upptager paragrafen en särskild straffskala av fängelse eller böter för sådana fall, då någon lämnat osann uppgift om sådant varom han ej var pliktig yttra sig eller brottet eljest är att anse såsom ringa. I 2 § av departementsförslaget stadgas, att den som vid förhör under sanningsförsäkran i rättegång lämnar osann uppgift eller förtiger något varom han är pliktig yttra sig, skall för osann partsutsaga dömas till

straffarbete i högst två år eller fängelse. Där någon lämnat osann uppgift angående sådant varom han ej var pliktig yttra sig eller brottet eljest är att anse som ringa, skall dock straffet i stället vara böter eller fängelse. Vidare har i 4 § av förslaget upptagits en allmän bestämmelse att straff ej skall ådömas om den ifrågavarande utsagan prövas vara utan betydelse för saken. I kapitlets sista paragraf har införts ett stadgande motsvarande det som fanns i 13 § i kommittéförslaget.

Vid remiss till lagrådet av nu förevarande förslag uttalade *föredragande departementschefen* bland annat, att för provisorietiden borde frågan om bestraffande av osanna eller ofullständiga utsagor vid partsförhör under sanningsförsäkran lämpligen lösas på det sättet, att i 13 kap. strafflagen infördes en ny paragraf, betecknad 7 §, av samma lydelse som 2 § avsåges skola erhålla den 1 januari 1949. Den olikhet i fråga om det straffbara området som därigenom under någon tid komme att råda mellan mened och osann partsutsaga ansåge departementschefen i praktiken bli utan betydelse. Samtidigt med införandet av den nya 7 § borde en jämkning vidtagas i 6 § för att utmärka att försök att anstifta osann partsutsaga skulle vara straffritt.

Lagrådet yttrade följande.

»I det av departementschefen omnämnda, den 10 maj 1946 till lagrådet remitterade förslaget till lag om ändring i strafflagen har 13 kap. i denna lag undergått fullständig omarbetning, därvid även frågan om straff för osann partsutsaga upptagits till behandling. Då emellertid berörda förslag icke är avsett att träda i kraft förrän ett år senare än nya rättegångsbalken, har det blivit erforderligt att i avbidan på strafflagsreformen genomföra en provisorisk lagstiftning på förevarande område. I detta läge, då menedsbrottet icke kan göras till föremål för behandling, synes det lämpligt att reglera de straffrättsliga påföljderna av osann partsutsaga i så nära anslutning som möjligt till vad som gäller i fråga om mened och således icke nu taga ståndpunkt till de spörsmål som kunna uppstå vid den blivande omarbetningen av 13 kap. i dess helhet och därigenom föregripa behandlingen av detta. Det nu remitterade förslaget har emellertid icke i allo gått denna väg utan mera anslutit sig till det föreliggande större reformförslaget. Detta senare innebär bl. a. på en punkt i fråga om mened en nyhet i förhållande till gällande rätt, i det att med straff belagts att lämna osann uppgift, även om denna rör sådant varom man ej är pliktig yttra sig. För närvarande åter lär ett vittne ej kunna fällas till ansvar för det han lämnat en osann uppgift för att freda sig från upptäckten av ett utav honom begånget brott, åtminstone om detta är av någorlunda svår beskaffenhet. Infördes, på sätt det remitterade förslaget innebär, för osann partsutsaga den för mened föreslagna nya regeln, skulle följaktligen under övergångstiden den mindre tillfredsställande situationen kunna inträda, att en person måste dömas för en av honom som part lämnad osann uppgift, vilken skulle varit straffri om han i stället hörts på vittnesed. Lagrådet anser därför lämpligare att huvudstadgandet i 13 kap. 7 § utformas i nära anslutning till 13 kap. 1 § strafflagen i dess nu gällande lydelse. Därest så sker, torde stadgandet komma att tolkas på motsvarande sätt — detta

jämväl beträffande utsagor helt utan betydelse för målet, vilka torde anses straffria — och sådan bristande överensstämmelse som nyss påtalats undvikes. Mot detta förslag kunde väl invändas att stadgandets räckvidd nu borde fixeras på sådant sätt, att ändring däri icke bleve nödvändig vid strafflagsreformens genomförande. Emot denna invändning — som i och för sig icke synes kunna tillmätas avgörande betydelse — kan därjämte erinras, att området för den osanna partsutsagans straffbarhet även med det remitterade förslaget ståndpunkt icke är slutgiltigt angivet, i det att förslaget till det nya 13 kap. som en nyhet upptager straff för dylikt brott, begånget av grov oaktsamhet.

Med hänsyn till vad sålunda anförts hemställer lagrådet att i 13 kap. 7 § stadgas, att part i rättegång, som vid förhör under sanningsförsäkran avger falsk utsaga, skall dömas för osann partsutsaga till straffarbete i högst två år eller fängelse samt att, där brottet är att anse som ringa, straffet skall vara böter eller fängelse.»

I *propositionen* har 7 § utformats i huvudsaklig överensstämmelse med lagrådets hemställan.

Vid antagandet av nya rättegångsbalken förutsattes, att denna senare skulle kompletteras med vissa straffbestämmelser i strafflagen. I straffrättskommitténs betänkande med förslag till lagstiftning om brott mot staten och allmänheten upptogs även förslag till sådana bestämmelser. Då emellertid den lagstiftning som grundas på kommitténs förslag icke kan bli gällande förrän efter det att nya rättegångsbalken trätt i kraft, erfordras vissa provisoriska straffbestämmelser. Förslag till sådana bestämmelser framlägges i *propositionen*.

Utskottet.

I ett tillägg till 10 kap. 21 § föreslås att straff skall inträda för den som »överträder förbud, som av offentlig myndighet meddelats för säkerställande av utredning om brott». Av departementschefens uttalande i *propositionen* framgår, att med bestämmelsen icke avses överträdelser av andra förbud än sådana som meddelas med stöd av 27 kap. 15 § nya RB. Då emellertid lagrummet i förslaget erhållit sådan avfattning att det täcker även andra fall, föreslår utskottet en förtydligande jämkning av paragrafens ordalydelse.

Den i 10 kap. 24 § tredje stycket föreslagna bestämmelsen om straff för den som obehörigen giver sig ut för advokat utgör en konsekvens av den ståndpunkt i fråga om advokatväsendet, som statsmakterna intogo vid nya rättegångsbalkens antagande. Enligt vad som stadgas i 8 kap. nya RB skola samtliga advokater tillhöra ett för hela riket gemensamt advokatsamfund, vilket skall stå under viss offentlig kontroll. Advokat är enligt 1 § i nämnda kapitel den som är ledamot av samfundet. För att hindra att andra än de som stå under denna offentlighetsrättsliga kontroll använda advokattiteln och därigenom vilseleda allmänheten angående sin behörighet, måste förbudet mot att begagna advokattiteln stödjas av en sanktion. Erinras må, att detta icke innebär någon ensamrätt för ledamöter av advokatsamfundet att fungera som rättegångsombud eller rättegångsbiträden.

I fråga om innebörden av uttrycket »giver sig ut för advokat» har straffrättskommittén uttalat, att en sakkörare måste anses giva sig ut för advokat bl. a. om han framträdde som medlem i sammanslutning i vars namn ordet advokat inginge eller om han dreve sin verksamhet under sådan benämning. En följd av att det föreslagna stadgandet i 10 kap. 24 § har en sådan innebörd blir, att alla de som utan att vara ledamöter i advokatsamfundet bedriva advokatrörelse bli tvungna att före den 1 januari 1948 ändra sina firmor, om i dessa ingår ordet advokat, eller utbyta skyltar på vilka finnes sådan beteckning. Efter nämnda dag få de icke heller använda brevpapper e. d. på vilket finnes tryckt firma eller annat uttryck, vari ordet advokat ingår. Då denna innebörd av stadgandet möjligen icke står klar för alla dem som drabbas därav, förutsätter utskottet att Kungl. Maj:t i god tid före ikraftträdandet vidtager åtgärder till spridande av kännedom härom.

Ansökan om inträde i advokatsamfundet prövas av dess styrelse. Avslås en inträdesansökan, må enligt nya RB talan däremot föras till högsta domstolen inom fyra veckor från det vederbörande erhållit del av styrelsens beslut. Detta gäller dock endast om beslutet meddelats efter det nya RB trätt i kraft. Det torde kunna förväntas att i samband med ikraftträdandet åtskilliga personer komma att söka vinna inträde i samfundet och, om deras ansökningar avslås, begagna sig av möjligheten att föra talan mot styrelsens beslut hos högsta domstolen. Enligt utskottets uppfattning böra de, som i samband med ikraftträdandet av nya RB gjort ansökan om inträde och som uppfylla de formella förutsättningarna för medlemskap, icke straffas för att de fortsätta att begagna av dem tidigare använd advokattitel i avbidan på att deras ansökningar bliva slutgiltigt prövade. Utskottet förutsätter därför, att det föreslagna stadgandet i 10 kap. 24 § i dylika fall kommer att tillämpas med erforderlig varsamhet. Beträffande stadgandets formulering föreslår utskottet en redaktionell jämkning.

I straffrättskommitténs förslag, liksom i det på grundval därav upprättade, till lagrådet remitterade förslaget till lagstiftning om brott mot staten och allmänheten, ha — såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen — bestämmelserna om straff för osann partsutsaga utformats på ett sätt som i åtskilliga avseenden skiljer sig från propositionen. I förstnämnda båda förslag ha bestämmelserna konstruerats efter samma system som där föreslås beträffande menedsbrottet. Sålunda straffbelägges i det till lagrådet remitterade förslaget bl. a. falsk utsaga — av vittne eller part — angående sådant varom vederbörande icke varit pliktig att yttra sig ävensom falsk utsaga, som lämnats av grov oaktsamhet. Vidare finnes ett allmänt stadgande om straffnedläggning för den som ådragit sig ansvar enligt 13 kap. men som innan avsevärd olägenhet uppkommit, frivilligt rättat felet eller eljest avvärjt fara för vidare olägenhet. Var faran ringa och kan å brottet ej följa svårare straff än fängelse, skall straffrihet inträda.

Anledningen till att motsvarighet till dessa bestämmelser saknas i propositionen är, att det där upptagna stadgandet om straff för osann partsutsaga

utformats i enlighet med de gällande reglerna om ansvar för mened. Emellertid finnes i förslaget icke heller någon motsvarighet till den bestämmelse som nu finnes i 13 kap. 3 § och som föreskriver straffnedsättning för den som begått mened men som av egen drift återkallar den falska utsagan innan någon annan lidit skada därav. En liknande bestämmelse, som har avseende å både mened och falsk partsutsaga, finnes som nyss nämnts i det till lagrådet remitterade förslaget till lagstiftning om brott mot staten och allmänheten. Enligt utskottets uppfattning föreligger det behov av en motsvarande bestämmelse om straffnedsättning vid osann partsutsaga även för tiden innan det större reformförslaget blir gällande lag. Det är icke tillräckligt att det stadgas lägre straff när brottet är ringa. Ty en osann partsutsaga behöver i juridisk mening icke anses som ett ringa brott därför att den efteråt blivit återkallad. Utskottet föreslår därför, att i 7 § införes en bestämmelse om straffnedsättning även för det fall att någon av egen drift återkallar osann partsutsaga innan annan lidit skada därav.

I övrigt har utskottet vid sin granskning av förslaget icke funnit anledning till erinran.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom förevarande proposition framlagda förslaget — måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

L a g

om ändring i strafflagen.

Härigenom förordnas, att 10 kap. 21 och 24 §§ samt 13 kap. 6 § strafflagen skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives¹ ävensom att i sistnämnda kapitel skall införas en ny paragraf, betecknad 7 §, av nedan angivna lydelse.

10 kap.

21 §.

Bryter man — — — sex månader.

Lag samma vare, om någon överträder förbud, som av offentlig myndighet meddelats för säkerställande av utredning om brott.

Lag samma vare, om någon överträder förbud, som offentlig myndighet med stöd av 27 kap. 15 § rättegångsbalken meddelat för säkerställande av utredning om brott.

¹ Senaste lydelse se SFS 1942: 378.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

24 §.

Den som — — — år dömas.

Där någon — — — allmännas tjänst.

Den som obehörigen giver sig ut
för advokat, *straffes med böter.*Den som obehörigen giver sig ut
för advokat *dömes till böter.*

13 kap.

6 §.

Gör någon försök att genom anstiftan komma åstad brott, varom förut i detta kap. sägs; varde dömd till straff, som sättes under vad han förskyllt, därest brottet blivit fullbordat. Har han frivilligt föranlett att brottet ej kom till utförande, vare från straff fri.

7 §.

Den som i rättegång vid partsförhör under sanningsförsäkran avgiver falsk utsaga, dömes för osann partsutsaga till straffarbete i högst två år eller fängelse. Är brottet att anse som ringa, vare straffet böter eller fängelse.

Den som i rättegång vid partsförhör under sanningsförsäkran avgiver falsk utsaga, dömes för osann partsutsaga till straffarbete i högst två år eller fängelse. *Återkallar han av egen drift den falska utsagan förr än annan lidit skada därav, eller är brottet att anse som ringa, vare straffet böter eller fängelse.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1948.

Stockholm den 20 februari 1947.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Schlyter, Westman, Ahlkvist, Ekströmer,* Lindblom,* Krügel och Löthner samt fru Sjöström-Bengtsson;

från andra kammaren: herrar Rylander, Lindqvist, Hedlund i Östersund, Olsson i Mellerud, Berg, Gustafsson i Lekåsa, Ljungberg och Andersson i Mölndal.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
